

POVIJEST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI KAKO SU JE VIDJELI SOCIJALISTIČKI ISTRAŽIVAČI U HRVATSKOJ DO 1965.

BERISLAV MAJHUT

Zagreb, Hrvatska
bmajhut@gmail.com

UDK: 821.163.42(091)-93
Izvorni znanstveni rad
Primljen: 25. 1. 2024.
Prihvaćen: 15. 1. 2025.

SAŽETAK

I danas su rijetki istraživački radovi koji se bave socijalističkom dječjom književnošću pisanom u razdoblju socijalističke Jugoslavije. Stječe se dojam da takve dječje književnosti nije niti bilo. Kao da se u razdoblju socijalističke Jugoslavije ili nije pisala dječja književnost ili ako se pisala, ona nije imala nikakve veze sa socijalističkim ambijentom u kojemu je nastajala. Kao da je postojala jedna socijalistička stvarnost, a mimo nje i posve neovisno o njoj je nastajala dječja književnost. Takva slika hrvatske dječje književnosti pisane u razdoblju socijalizma koju nam nude istraživači dječje književnosti prisutna je i za vrijeme socijalističke Jugoslavije, ali i za vrijeme demokratske Hrvatske. Ipak, u jednom razdoblju komunističke Jugoslavije pisalo se o socijalističkoj dječjoj književnosti. Bilo je to u relativno kratkome vremenskom razdoblju koje je nastupilo kada je već prošlo dovoljno vremena od Drugoga svjetskog rata i revolucionarne promjene koja je zahvatila sve dijelove i aspekte društva, pa onda i dječju književnost, te kada je nastao već dovoljan broj književnih djela za djecu i praksi da bi se otvorila potreba za sagledavanjem učinjenog i projekcijom daljnjeg puta. Dva su autora koja su obilježila to razdoblje teorijskog bavljenja dječjom književnošću: Grigor Vitez i Danko Oblak. Grigor Vitez objavljivao je teorijske tekstove koji su se uglavnom bavili bajkom i dječjom poezijom, a nešto je radova ostavio i u rukopisu. Taj teorijski napor bio mu je potreban prije svega iz pragmatičnih razloga kako bi lakše nalazio smjer u svojoj

KLJUČNE RIJEČI:

*socijalistička dječja književnost,
dječja književnost u Jugoslaviji, ko-
munistička dječja književnost*

uredničkoj politici koja je ujedno bila na neki način i ona koja je ukupno određivala smjer kretanja hrvatske dječje književnosti. Danka Oblaka, pak, zanimala je povezanost dječje književnosti sa socijalističkim trenutkom u kojemu se oblikovala. Da bi pak mogao što bolje odrediti karakteristike suvremenog trenutka dječje književnosti morao se okrenuti prošlosti, vidjeti razvoj, karakteristike pojedinih prethodnih razdoblja dječje književnosti i uvjete prelaska iz jednog razdoblja u drugo. Drugim riječima Danko Oblak oblikovao je skicu socijalističke jugoslavenske dječje književnosti kojom se bavi ovaj rad.

Danko Oblak u uvodnom izlaganju¹ na polemičkoj večeri 1959. održanoj u Društvu književnika Hrvatske posvećenoj dječjoj književnosti istaknuo je kako je glavna prepreka življem razvoju dječje književnosti nedostatak kritike.

Bez kritičke ocjene naše dječje literature mi ne možemo dizati njezin nivo, ne možemo pratiti njen razvoj, ne možemo utjecati na nju. Ne možemo se kretati dalje. Ili – krećemo se snagom inercije, ili snagom intuicije pojedinaca. (34)

Na samom početku 1959. nema kritičara koji bi se bavili dječjom književnošću. To što Danko Oblak negoduje nad nepostojanjem kritike dječje književnosti nama se čini u najmanju ruku čudnim. Kako bi uopće mogli postojati književni kritičari ako ne postoje povjesničari i teoretičari dječje književnosti? A ako nema onih osnovnih znalaca koji usustavljaju znanje o dječjoj književnosti, razumiju njezin tijek, uočavaju njezine vrhunce i padove, daju joj pojmove-alate kojima se uopće može pristupiti njezinoj specifičnosti, kako onda da postoje praktičari-kritičari kojima su ti pojmovi nužni da bi analizirali i ocijenili pojedina djela dječje književnosti?

No, smijemo li se uopće čuditi što 1959. ne postoje povjesničari i teoretičari dječje književnosti? Gotovo sva predratna dječja književnost odbačena je 1945. jer je utemeljena na buržujskim vrijednostima pa se tada pristupilo stvaranju posve nove socijalističke dječje književnosti, književnosti koja nastaje u posve drukčijim uvjetima, izraz je potpuno drukčijeg društva i ima posve drukčiju funkciju u društvu. Jednom kada se postavi čvrsti okvir socijalističke dječje književnosti, onda će se moći okrenuti unazad i u prošlosti odrediti što je to u njoj bilo vitalno te i prije Drugoga svjetskog rata stvaralo pretpostavke za pojavu i razvitak socijalističke dječje književnosti. Stoga se treba postaviti pitanje ima li dječja književnost u tom trenutku, te književne večeri 1959. godine, uopće na raspolaganju dovoljno prošlosti da bi mogla imati svoju povijest? Nije li 14 godina (1945. – 1959.) premalo vremena da bi se iz tako skraćene perspektive mogao prosuditi tijek i razvoj cijele jedne posve nove književne grane?

Najvažniji eksponenti dječje književnosti tog vremena u Hrvatskoj (govorim, dakle, o pedesetim godinama) Danko Oblak i Grigor Vitez osjetili su neodrživost takvog stanja stvari pa su obojica pokušala odgovoriti na tu potrebu doduše samo skicama povijesti dječje književnosti. Obojici je stalo do odgovora na to pitanje, i to ne samo zbog istaknutih društvenih položaja koje zauzimaju u sferi dječje književnosti jer od njih se očekuje da mogu odgovoriti na pitanja

¹ Polemička večer održana je negdje na samom kraju 1958. ili samom početku 1959. Danko Oblak održao je uvodno izlaganje s naslovom *Književnost za male i odnos prema njoj*.

koja im drugi postavljaju, već i osobno, intimno jer su obojica pisci koji žele znati koje i kakvo mjesto zauzimaju njihova vlastita književna djela u široj slici dječje književnosti. Naime, Grigor Vitez tada je glavni urednik dječjih izdanja u najvećoj nakladničkoj kući u Hrvatskoj, u Mladosti, a Danko Oblak, desetak godina mlađi od Viteza, urednik je *Pionira*, *Novina mladih*, poslije urednik časopisa *Umjetnost i dijete*, urednik je kulturne rubrike *Večernjeg lista*, umjetnički direktor Zora filma, aktivan u Društvu književnika Hrvatske, u izviđačima Hrvatske, u društvu Naša djeca itd. Obojica su već napisala svoja najvažnija djela dječje književnosti: Vitez zbirku dječje poezije *Prepelica* 1956., a Oblak dječji roman *Modri prozori* 1958. Stoga im obojci nije manjkalo motiva da pokušaju skicirati povijest dječje književnosti na čijem su stvaranju, dakle, aktivno radili i kao pisci.

Onaj tko se danas želi obavijestiti o povijesti socijalističke dječje književnosti nastaloj na tlu komunističkoga jugoslavenskog društva nesumnjivo će biti razočaran škrtošću izvora. Radova o ukorijenjenosti i vezi djela dječje književnosti i društvene podloge na kojoj su izrasla jednostavno nema. Djela dječje književnosti objavljena za vrijeme komunizma lebde u zraku kao skup šarenih balona. Povjesničari onda u svojim razmatranjima pojedinih žanrova izdvajaju žute ili zelene balone i proučavaju koji je autor napuhao veći balon. Ali o tome postoji li veza, i kakva je, između dječjih književnih djela i društvene stvarnosti u kojoj su nastala toga nema. Nema takvih radova napisanih danas, a malo ih je bilo i u ono vrijeme. Može se tek računati na dio članka Slobodana Markovića iz 1958.² Raščlambu glavnih karakteristika poetike jugoslavenske socijalističke dječje književnosti moguće je naći u monografiji Zlate Pirnat-Cognard. Ona je objavila 1980. godine svoj doktorat obranjen na Sorboni 1975. (dakle, namijenjen francuskim znanstvenicima) *Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih naroda* (1945. – 1968.). Usprkos naslovu koji sugerira da postoje autonomne nacionalne jugoslavenske dječje književnosti Pirnat-Cognard razlaže osobitosti zajedničke jugoslavenske dječje književnosti u razdoblju 1945. – 1968. Svi ostali pregledi i sinteze dječje književnosti koji se bave razdobljem socijalističke Jugoslavije samo su skupovi književnih portreta najčešće razvrstanih prema

² Radovi izloženi na seminaru za knjižničare dječjih knjižnica u Jugoslaviji održanom u rujnu 1957. u Beogradu u organizaciji Saveta društava za staranje o deci i omladini u Jugoslaviji objavljeni su u zborniku *Književnost za decu i rad u dečjim bibliotekama* 1958. U zborniku je objavljen rad Slobodana Markovića: *Književnost za decu nastala između dva svetska rata na srpskohrvatskom jezičnom području*, gdje on daje, usprkos naslovu svojeg rada, i skicu povijesti dječje književnosti nakon Drugoga svjetskog rata.

žanrovima. Tim više nam se čini vrijednim truda pokušati rekonstruirati skice povijesti dječje književnosti koje su u najranijoj fazi tog razdoblja imali na umu Grigor Vitez i Danko Oblak.

Grigor Vitez³ bio je itekako svjestan svoje pozicije urednika najveće izdavačke kuće za dječju književnost Mladosti kao onoga koji osigurava uvjete i bitno utječe na način stvaranja novih, budućih djela dječje književnosti. Pri tome se ne misli samo na izbor objavljenih autora, već i na njihovu uredničku obradu čime se bitno utjecalo na profiliranje čitateljske publike: na formiranje njezinih očekivanja, njezinih ideoloških stavova, na formiranje njezinih preferencija. Ukratko, Vitez je bio potpuno svjestan svoje pozicije za kormilom hrvatske dječje književnosti. Smatrao da postoje dvije nacionalne dječje književnosti: srpska i hrvatska, ali koje se služe jednim jezikom: srpskohrvatskim. Također, smatrao je da „[...] se nijedna grana literature nije razvijala sa toliko uzajamnih prožimanja i zajedničkih značajki na području srp. hr. jezika kao dječja literatura.“⁴ Tvrdio je da jugoslavenska dječja poezija⁵ teče tek od kraja Drugoga svjetskog rata i iz zajedničkog izvora: književnog djela Jovana Jovanovića Zmaja.

„Iza oslobođenja po prvi put potekla je široka rijeka novih mladih originalnih talenata koja bi se tek mogla nazvati pravim nastavljacem i sljedbenikom Zmajeve tradicije.“ (isto)

Vitez se više trudio oko rasvjetljavanja konteksta dječje književnosti: odnosa nacionalnog i jezičnog, oko odnosa nakladnika i pisaca, statusa bajke, odnosa dječje poezije i poezije za odrasle, dok se Danko Oblak posvetio otkrivanju značajki i osobina poetike i povijesti jugoslavenske dječje književnosti.

Danko Oblak češće rabi pojam „naša dječja književnost“, a mnogo rjeđe termin „jugoslavenska⁶ dječja književnost“ na koji zapravo pri tome misli.

³ Više o književnoteorijskoj poziciji Grigora Viteza u knjizi Berislava Majhuta i Sanje Lovrić Kralj *Naša dječja književnost* na str. 60–64.

⁴ Grigor Vitez: „Prije no što se išta kaže čehoslovačkom čitaocu... [II. verzija]“ Arhiv HŠM, zbirka Grigor Vitez.

⁵ Treba imati u vidu kako je upravo dječja poezija dominantna književna vrsta u razdoblju nakon 2. svjetskog rata. Molim, usp. poglavlje *Žanrovska struktura hrvatske dječje književnosti u desetljeću nakon Drugog svjetskog rata* u knjizi Majhut – Lovrić Kralj: *Naša dječja književnost*.

⁶ Znači jedinstvenu srpsku i hrvatsku dječju književnost. Bosanska i crnogorska se ne vide kao zasebne dječje književnosti. Odnos te dječje književnosti prema slovenskoj, makedonskoj i pogotovo albanskoj posve je nejasan.

Sami početak jugoslavenske dječje književnosti nalazi u moralističkim djelima odgojnog karaktera.

U prvo vrijeme naše dječje literature, kad se ona stala javljati, pa makar još ne kao stvaralačka ili umjetnička, kad su se pojavila prva izdanja namijenjena djeci, tada je literatura bila sasvim podređena odgoju, moraliziranju, razvijanju korisnih navika, odnosno borbi protiv štetnih navika, a sve u dobroj mjeri u duhu kršćanskih uputa o dobrom čovjeku. Bilo je to krajem XVIII. stoljeća⁷, pa i u XIX., a duh takvih gledanja zadirao je dobrano i u XX. stoljeće.

Godine 1840. dubrovački paroh Georgije Nikolajević izdaje knjigu uputa: „Mladić, kako da se izобрази“, a iste godine izlazi knjiga „Uprave za dobro i kreposno vladanje i nekoje poslovice za mladež“⁸. (Bilten 1959: 45)

Danku Oblaku na početku razmatranja o početcima dječje književnosti najvažnije je utvrditi četiri stvari: 1) Početak „naše dječje književnosti“ posve je utilitaran, namjenski i neumjetnički jer je posvećen pitanjima morala što određuje cjelokupno kasnije gibanje i razvoj dječje književnosti: prema odbacivanju svedenosti na moral, od zamjene „dobra“ „pravilnošću“⁹, od usko građanskog pitanja morala na široka pitanja svijesti o klasnim suprotnostima. 2) Oblak smješta početke dječje književnosti u prosvjetiteljstvo i posve zaobilazi činjenicu njezina vjerskog izvora. I pri samom pokušaju ulaska u tu temu odmah bi se otvorila nacionalna pitanja, tako da je Oblak posve zaobišao tu tematiku iako su upravo katekizmi, molitvenici, pjevanke, priče iz Biblije prva takva djela namijenjena djeci koja u Hrvatskoj nekoliko stoljeća¹⁰ prethode ovima koje spominje

⁷ Danko Oblak na drugom je mjestu spomenuo na koja to djela točno misli kad kaže „s kraja 18. stoljeća“: „Kad je Dositej Obradović god. 1788. prevodio Ezopove basne, a župnik Vranić dao nam u Zagrebu slobodni kajkavski prijevod Campeove preradbe Defoea „Robinzona Kruzoa“ pod naslovom „Mlajši Robinzon iliti jedna kruto povoljna i hasnovita pripovest za decu“, to je bilo 1796. godine...“ (Bilten 1959: 32).

⁸ Pravi naslov Nikolajevićeve knjige jest: *Mladić kako treba da se izобрази*. Također, Oblak pogrešno navodi godinu objavljivanja knjige Mijata Stojanovića *Uprave: za dobro i krēpostno vladanje, i nekoje poslovice za mladež*. Točna godina objavljivanja je 1844.

⁹ Oblak kaže „pravilnost“: (45)

„Pojam dobrote ustupio je mjesto pojmu pravednosti ili ispravnosti („pravilnosti“) nekog postupka; dobro je ono dijete koje postupka, reagira „pravilno“. To se naročito isticalo u našoj štampi za djecu, ali je našlo svog odraza i u knjigama.“ (48)

Taj pojam „pravilnosti“ uskoro će biti zamijenjen pojmom „partijnosti“.

¹⁰ Usamljeni glas o početcima „naše“ dječje književnosti upravo u glagoljaškim početnicama čuo se u članku Juraja Bukše iz 1952.: „*Prve su naše knjige, pisane izričito za djecu, bile abecedari* [istaknuo

Oblak. 3) Oblak svoj pregled započinje široko, iz svijeta, jer će mu to poslije omogućiti da lakše prijeđe na jugoslavensku dječju književnost. Da je kojim slučajem započeo tražeći korijene, prve knjige i prve autore, to bi ga primoralo govoriti o hrvatskoj dječjoj književnosti. 4) Oblak nacionalnom prvenstvu autora u „našoj dječjoj književnosti“ pristupa s pravilne strane, sa strane bratstva i jedinstva, jer koji god od Oblakovih početaka „naše dječje književnosti“ odabrali, uvijek su to stjecajem okolnosti srpski autori: Dositej Obradović ili Georgije Nikolajević (kod Viteza će to biti Jovan Jovanović Zmaj).

Nakon tih namjenskih, funkcionalnih početaka u kojima dječja književnost još zapravo i ne postoji javlja se umjetnička književnost. Ali iako je umjetnička, ona je još uvijek pisana u građansko-kršćanskom duhu.

Međutim, u to je vrijeme već postojala i umjetnička književnost u svijetu. Da spomenemo braću Grimm i Ezopa, koga već 1788. prevodi Dositej Obradović, a mnogo decenija kasnije (ali živeći i stvarajući još uvijek u atmosferi takvih gledanja na literaturu) javlja se Ivana Brlić-Mažuranić s bajkama najvišeg umjetničkog dometa, koje su prevedene i na mnoge strane jezike i predstavile je kao autora „hrvatskih priča iz davnina“ (Croatian Tales of Ong (sic!) Ago)¹¹.

Oblak dalje razlaže kako umjetnička dječja književnost traga za pustolovina-ma, za zanimljivim iako ispraznim sadržajima. Tako, primjerice, Kästner prikazuje različite socijalne slojeve, ali on njihove odnose ne zaoštava, već ih pokušava pomiriti. Naprotiv, Lovrak i Pavičić mnogo su jasniji u svojoj osudi nepravednih društvenih odnosa. Lovrak „se buni, možda malo dobrodušno, ali se buni. Pavičić je ogorčen, on napada.“ (47)

Između tridesetih i četrdesetih godina – ponešto i prije, a naročito pred Drugi svjetski rat – naši pisci prelaze na tematiku vezanu uz socijalne odnose; značajno djelo toga vremena su „Poletarci“ Josipa Pavičića, kao i njegova zbirka „Koliba u vrbiku“, koja je protkana najnaprednijim stre-

J. B.] i ostali priručnici za đake samostanskih škola, benediktinskih, a poslije i franjevačkih.“ (Bukša 1952: 101).

¹¹ Neobično je kako Oblak predstavlja zbirku bajki Ivane Brlić-Mažuranić ne njezinim izvornim naslovom *Priče iz davnine* već hrvatskim prijevodom engleskog naslova: engleski naslov navodi pogrešno, a hrvatski prijevod engleskog naslova piše malim slovom.

mljenjima i otvoreno obojena antifašistički. Socijalne teme, kojih značajku nosi čitavo jedno književno razdoblje, našle su dakle svoje mjesto i u literaturi za djecu. (46)

Danko Oblak smatra da „naša“ dječja književnost (ili jugoslavenska dječja književnost) nije bila siromašna. Imala je Jovana Jovanovića Zmaja, Otona Župančića i Ivanu Brlić-Mažuranić. Grigor Vitez jugoslavenskom dječjom književnošću smatrao je onu od 1945., dok su prije postojale zasebne nacionalne dječje književnosti. Danko Oblak, pak, smatra da je jugoslavenska dječja književnost postojala i mnogo prije 1945. No, suvremena jugoslavenska dječja književnost započinje tek s Matom Lovrakom¹², dakle, suvremena jugoslavenska dječja književnost ne kreće s 1945., već postoji i mnogo prije, to jest od 1933. godine, kada je Lovrak objavio svoje najvažnije dječje romane:

Govoriti o Lovraku znači govoriti o literaturi za djecu i o njenom izrazu; znači govoriti o n a š o j [razmaci i podcrtavanja Danko Oblak] književnosti za najmlađe, koja je, pojavom M. Lovraka, stala na tlo savremenog izraza. Prije Lovraka nije jugoslavenska literatura za djecu bila siromašna. Bogatstvo su joj dali Zmaj, Župančić, Ivana Brlić-Mažuranić; i ne samo oni, naravno. Ali o savremenom životu i savremenim izrazom ipak je prvi progovorio Lovrak. Ivana Brlić-Mažuranić se približila realizmu svojim šegrtom Hlapićem, ali je realističnoj podlozi dodala priču koja nije neuvjerljiva, a ipak izgrađena na fantastičnom doživljaju, premalo svakodnevnom da bi mogao biti običan život. Lovrak nikad nije tražio priču; on ju je u životu n a l a z i o. (6)

Realizam nije samo vrijednosno neutralni književnopovijesni pojam, reali-

¹² Tako i Oblak utire put komunističkoj slici tridesetih godina u dječjoj književnosti: naime, komunistima je nužno trebalo, osobito nakon razlaza sa SSSR-om 1948., naći utemeljenje komunističke ideologije u domaćem tlu i prije NOB-a u kojoj se odigrala ne samo borba za oslobođenje od okupatora već i socijalistička revolucija. Tako su tridesete u dječjoj književnosti, prema komunističkoj historiografiji, obilježili Mate Lovrak i Josip Pavičić. Josip Pavičić, međutim, ubrzo će pasti u zaborav, a cijelo razdoblje između dvaju svjetskih ratova u dječjoj književnosti svest će se isključivo na ime Mate Lovraka. S gledišta dječje književnosti prebogat i prezanimljive tridesete godine komunistička historiografija posve će se isprazniti od svakog sadržaja. Jedino što će preostati od tridesetih godina i što će ih na kraju reprezentirati jesu dječji romani Mate Lovraka. Tako će u komunizmu, a i danas, pri prikazu razdoblja hrvatske povijesti u kojem će dominirati teme i vrijednosti koje zastupa Mačekov HSS, predstavljati dječji romani Mate Lovraka kojega su oduševljavale ideje Pribičevićeve Demokratske stranke. Dapače, zvijezda Mate Lovraka dominirat će nekom dječje književnosti.

zam je završni i najviši stupanj u razvoju književne umjetnosti. *Šegrt Hlapić* samo se približava realizmu za razliku od dječjih romana Mate Lovraka koji su ga dosegli u punom kapacitetu. Gdje su smještene u socijalističkoj hijerarhiji književnih djela *Priče iz davnine*, možemo samo naslućivati.

Dječju književnost u razdoblju NDH Danko Oblak ocjenjuje književno nezanimljivom.

U dječjoj književnosti nakon 1945. Oblak uočava dva razdoblja: prvo, od 1945. pa idućih sedam ili osam godina koje Oblak naziva i „plakatskim realizmom“, dok drugo razdoblje, ono koje je nastupilo „1950. ili 1951., ili 1952.“¹³, Oblak ne imenuje eksplicitno, ali bismo ga iz njegova opisa mogli nazvati suvremenom socijalističkom dječjom književnošću. Koja su obilježja prvog razdoblja socijalističke jugoslavenske dječje književnosti, to jest „plakatskog realizma“?

Godine nakon Oslobođenja dale su mnogo novoga. Već u Narodnooslobodilačkoj borbi rađa se jedan novi duh pristupanja literaturi za djecu, a djela, ponajviše stihovi, vezana su uz borbu, pionire, kurire, partizane i sl. (47)

a nakon rata

[...] objavljuje se mnogo priča i pjesama o NOB, o obnovi i izgradnji, o Petogodišnjem planu. [...] Akcent u književnim tvorevinama za djecu je na aktualnosti i naprednosti (u bukvalnom smislu shvaćanja prvih poslijeratnih godina), a to se u to vrijeme izražavalo time, što su se pisci klonili svega zastarjelog. Religija kao elemenat u dječjoj literaturi, osim u crkvenim listovima, potpuno je otpala. [...] Naivno rodoljublje, koje je nekad bilo snažno zastupljeno u dječjoj književnosti (Kumičićeve priče u „Srcu“, listovi „Mladi Hrvat“, „Mladi Istranin“), a u bivšoj Jugoslaviji dobilo boju jugoslavenskog nacionalizma u sokolskom duhu („Jugoslovenče“ i sl.), sada ustupa mjesto socijalističkom patriotizmu, razbijanju osjećaja nacionalne inferiornosti i divljenja pred inozemstvom¹⁴. [...] U

¹³ Oblak nije posve siguran gdje postaviti granicu razdoblja. Oblak je datiranje „1950. ili 1951., ili 1952.“ napisao 1959., a formulaciju „sedam - osam poslijeratnih godina“ 1968. otisnuto u Oblak 1975b: 37.

¹⁴ U tom pogledu važnu ulogu odigrat će mit o socijalističkom djetinjstvu prema kojemu su djeca socijalističke Jugoslavije najsretnija djeca koja su ikad postojala igdje na svijetu (usp. Majhut i Lovrić Kralj 2022: 177–210).

dječjoj književnosti javlja se novi lik – lik naprednog djeteta, kakvo ranije nije postojalo. I to je dijete, nerijetko, prikazivano naivno – kao suviše napredno i pametno, kao nosilac novoga, koji nadrašta primitivnost okoline, koji „nepismenog djeda uči čitati i pisati“ i „zastarjeloj baki drži lekcije o socijalizmu. (47)

To razdoblje „naše dječje književnosti“ koje je slijedilo odmah nakon Drugoga svjetskog rata Oblak ocjenjuje iskrenim i ideološki jasnim, međutim manjkavim u izvedbi. Znalo se „što“, ali nije se znalo „kako“. Prevladava dječja poezija. Inzistira se na „aktualnosti i naprednosti“, to jest na novom svijetu koji je započeo tek u NOB-u i koji odbacuje sve tradicionalno i tom vremenu prethodeće. Također, književnost mora biti napredna, u službi marksističke ideje. Stoga treba odbaciti religiju i nacionalno (rijetki junaci starih vremena koji preživljavaju moraju biti u službi naprednih ideja, otuda takva sklonost prema Matiji Gupcu). Dijete postaje „napredno dijete“¹⁵, dijete nositelj i promicatelj socijalističkih ideja. Nestaje tema siročadi, a književnost postaje poletna i vihorska, ona koja nosi „sveopću radost“.

U istom radu Danko Oblak tvrdi kako se i u tako kratkom razdoblju, nakon „plakatskog realizma“, stvara drukčija, umjetnička ili slobodna socijalistička dječja književnost:

Od 1950. ili 1951., ili 1952. granicu ne možemo točno odrediti¹⁶ - situacija se bitno mijenja. Dječja se literatura približava općim književnim stremljenjima u našoj zemlji, a to znači realnosti, većoj slobodi književnog stvaranja, sa stavljanjem umjetničke istine na prvo mjesto. [...] plakatski realizam iščezava, forma i sadržaj se sjedinjuju i daju cjelovita umjetnička ostvarenja. To je, neosporno, značajan korak naprijed. Zapravo, čini mi se, to je uistinu prvi, sasvim prvi korak naprijed, s defi-

¹⁵ O kojoj to književnosti Oblak govori kada priča o liku naprednog djeteta koje „nadrasta primitivnost okoline, koji nepismenog djeda uči čitati i pisati“? Što je takva dječja književnost mogla značiti gradskoj djeci koja su ipak ostala glavni konzumenti dječje književnosti? Kako to gradsko dijete uči nepismenog djeda čitati i pisati? Kako će se gradski dječji čitatelj poistovjetiti s „naprednim djetetom“? Govoreći o „naprednom djetetu“, Oblak šablonski izriče floskule o seoskoj djeci. Ali zanimljivo je pitanje što je s gradskom djecom koja su živjela svoje uobičajene živote i nisu bila uvučena u ratna zbivanja? Kao u *Ulici predaka*, samo što je taj roman o gradskoj djeci u ratu napisan mnogo poslije. Ili u *Uzbuni na Zelenom Vrh*u Ivana Kušana koji također govori o gradskoj djeci.

¹⁶ U radu *Knjiga, odgoj, društvo* Danko Oblak razdoblje nakon Drugoga svjetskog rata omeđio je na „sedam - osam poslijeratnih godina“. (Oblak 1975: 37).

nitivnim oslobađanjem balasta koji dječja literatura vuče iz prošlosti, a kojeg se u početku nakon 1945. oslobađala samo djelomično... (Oblak 1959b: 49)

Pojavljuju se umjetnički vrijedna dječja djela u poeziji Dušana Radovića i Grigora Viteza te u prozi Arsena Diklića, ali „vrijedna književna ostvarenja ne daju još legitimaciju cijeloj dječjoj književnosti“ (49)¹⁷. Oblak smatra da dječja književnost nije dotaknula mnoga pitanja suvremenoga socijalističkog djetinjstva. Pri tome treba biti oprezan što smatrati „suvremenim“. Treba književno i umjetnički istražiti to socijalističko djetinjstvo koje djeca žive u Jugoslaviji i pri tome se treba čuvati šabloniziranog pristupa prema kojem su danas djeca pametnija od nas jer znaju tehnikaliju ili dvije. Nije bit suvremenosti tehnika, već „odnosi među ljudima socijalističkog društva“:

Nije, dakle, ispravno nabrojiti elemente (ili) teme kojih nedostaje u suvremenoj literaturi za djecu, time „otkriti Ameriku“, a zatim ustvrditi da je sve, što se danas piše, besmislica i nastaviti sa sumnjivom teorijom o tome, kako su naša današnja djeca pametna (zato jer znaju princip benzinskog motora ili rakete, ili nekoliko maraka automobila, kao da znaju s v e; takvim poznavanjem zrnaca iz tehnike djeca nesvjesno blefiraju odrasle, kojima su ta zrnca nepoznata ili ih tek sada upoznavaju, pa se dive toj djeci, zaboravljajući da ta ista djeca pojma nemaju o stotinama običnih životnih istina, koje su, ipak, za život i formiranje ličnosti bitnija od benzina i rakete!). (21)

Znači, nije riječ samo o „suvremenom“ u smislu pomodnosti (i tehnike kao njezina možda najvažnijeg nositelja), već je riječ o stvarnosti oblikovanoj na radikalno nov način, iskovanoj u revoluciji, nastaloj na nikada prije viđeni način. Dakle, ono što je od presudne važnosti za dječju književnost jest da ona „umjetnički oblikuje suvremene odnose među ljudima socijalističkog društva“, da pomogne „djetetu da te odnose spozna i kroz literaturu“. Takvu bi stvarnost trebala obrađivati suvremena socijalistička dječja književnost:

¹⁷ Zanimljivo je da Oblak ne spominje Branka Ćopića, jugoslavenskog pisca za djecu za kojeg je Ljudevit Krajačić ustvrdio da je prvi izvorni dječji pisac nove socijalističke jugoslavenske dječje književnosti. (Krajačić 1946: 12) Također, Oblak nigdje ne spominje Vladimira Nazora.

Pomanjkanje osjećaja za životnu dinamiku i nove odnose čovjeka prema čovjeku (pa prema tome i djetetu i t. d.), za nove odnose prema radu i životu uopće onemogućuje nam da ljude vidimo osvijetljene novim plamićima koji trepere posvuda oko nas. Da ih vidimo, ne bismo se plašili smjelo ući u literarno razmatranje pojava i odnosa među ljudima, pa makar pisali i za dječju publiku. Ali mi gledamo jednostrano, često pod starim kutevima, pa plaho prosuđujemo: ovo se smije, ovo ne, ovo je zgodno, a ovo bi moglo biti nezgodno. Mislim da je u cjelokupnoj našoj literaturi, pa i u dječjoj, jedino NOB osvijetljen objektivnije, s više strana i s više poznavanja. [...] NOB da, ali još ne u suvremen život u kojem vri od sukoba starog i novog, ponajviše u svijesti ljudi, što dolazi najčešće do izražaja u porodici, ali i izvan nje. Možda je upravo borba suprotnosti onaj karakteristični momenat za život naše zemlje; suprotnosti ima i drugdje, u drugim zemljama, prema tome i borbi, ali naša borba upravo takvog kvaliteta i upravo na tom nivou i upravo u sadašnjem našem vremenu postoji samo u Jugoslaviji. Treba je, stoga, sagledati, osjetiti, zapaziti njen odraz na ljudima – velikim i malim. (50–51)

Treba, dakle, hrabro bez „ovo se smije, ovo ne, ovo je zgodno, a ovo bi moglo biti nezgodno“ pristupiti plamićima koji osvjetljavaju našu socijalističku stvarnost. Da vidimo gdje bismo, oko čega, najlakše mogli skupiti tu nužnu hrabrost? U što se to „ne bismo plašili smjelo ući u literarno razmatranje“? Evo, da probamo s Crkvom, to se definitivno smije i to je, dapače, poželjno.

Učiteljica pita u školi: „Tko od vas, djeco, ide u crkvu?“ Veselo dižu ruke oni koji ne idu i viču: „Ja ne idem, ja ne idem!“ Što se događa u glavama mališana, koji nisu u mogućnosti da tako veselo poviču i dižu ruke? Hoće li to ispričati kod kuće i kako će ispričati? Što će reći roditelji (a dijete čuje što oni govore)? Ili dječje diskusije o bogu. Ili gledanje djeteta religioznih roditelja (ili bake) na drugu djecu. Ili ljubav. Ili jedna nova laž: kad dijete ne vjeruje u boga, a kod kuće to taji. Ili kad postaje licemjerno: negira u školi nešto čega se stidi ili plaši. Ili nešto što su mu roditelji zabranili priznati. Ili moment pristojnosti i poštivanja starijih – a dijete je, recimo, napredno, a baka (tko drugi!) nazadna i praznovjerna. Kakav odnos tog djeteta prema baki i bake prema njemu? Što se sve tu događa?! Događa se – život, a života ima premalo u našim knjigama za djecu. (51)

Iako Oblak nastoji stvoriti dojam kao da je on tu, eto, slučajno baš odabrao temu vjere i Crkve kao slučajni plamičak među mnogim mogućim plamičcima da osvijetli nove odnose u socijalističkom društvu, stvari stoje upravo obratno. Oblak je odabrao temu Crkve u kojoj se više nego u bilo kojoj drugoj reflektiraju sve druge bitne teme: teme odnosa socijalističkog društva i obitelji, tema tradicije i odnosa prema tradiciji, prošlosti i sadašnjosti, vjere i suvremenoga, naprednog znanstvenog pogleda na svijet i život i više od svega pitanje religije je u Jugoslaviji krucijalno pitanje jer to je zapravo pitanje međunacionalnih odnosa pospremljenih pod tepih „bratstva i jedinstva“.

Božena Begović¹⁸ osvrćući se na Oblakov primjer s religijom na sastanku Centra 2. travnja 1959. primjećuje da je to u izravnoj vezi i s odnosom djeteta i obitelji, djeteta i roditelja. Prema Begović, „mi ne možemo danas prikazati roditelje u jednom neprikosnovenom svjetlu“. Dječja književnost treba podržati dijete koje se bori protiv uvjerenja svojih roditelja.

Mi imamo mnogo literature, ali nemamo prikazan odnos djece i roditelja, odnos djece prema susjedima u jednom drugom svjetlu, kao što bi mi to danas htjeli. Mislim da je potrebno ono što je rekao drug Oblak, t. j. pitanje odnosa djece prema roditeljima. Mi ne možemo danas prikazati roditelje u jednom neprikosnovenom svjetlu. Dijete se danas bori i s greškama svojih roditelja. Imali smo slučajeve da dijete prisiljavaju da ide na pričest, a ono neće da ide. (54)

Dijete je na strani suvremenosti, to jest Partije koja motri i bdije nad svom stvarnošću. Dijete, školovano dijete, dijete koje je temeljito ideološki obrađeno kroz četiri ili pet sati izloženosti nastavi koja se sva upregnula u ideološki ispravno tumačenje svijeta, takvo se dijete koristi kao poluga u borbi protiv zaostataka prošlosti koji se najčešće očituju u stavovima roditelja odgajanih u predratnim vremenima. Dakle, školujući dijete, mi ne školujemo samo dijete, već, ako pristaju na to, odgajamo i roditelje, obitelj, pa čak i susjedstvo. Ali ako oni ne pristaju na to, onda zabijamo klin između djece i roditelja, obitelji, pa čak i susjedstva. Zato se „dijete danas bori i s greškama svojih roditelja“.

¹⁸ Božena Begović (1901. – 1966.), hrvatska glumica, prevoditeljica, književnica i prva spikerica na Radiju Zagreb 1926.

Naročito mislim da se djetetu mora u takvom svijetu u kojem se dnevno kreće, pokazati kako ono može prevazići izvjesne poteškoće u rješavanju izvjesnih problema koji se njemu nameću. Mi znamo da se djeca sukobljuju s religijom, sukobljuju se u kući s roditeljima, susjedima i t. d. To se mora, po mom mišljenju, stavljati u prvi postupak. Ali svakako da moramo izbjegavati da piscima namećemo neke recepte, o čemu bi trebali pisati. (55–56)

Kako znamo da se djeca sukobljavaju s religijom? Pa moraju se sukobljavati jer ih mi tomu učimo u školi i gdje god stignemo.¹⁹ „Mi ne možemo danas prikazati roditelje u jednom neprikosnovenom svjetlu. Dijete se danas bori i s greškama svojih roditelja.“²⁰ Dijete se bori s pogreškama roditelja, jer roditelji su odgajani u starom sustavu, a djeca u novome, nepogrešivom sistemu, pa je normalno da djeca ispravljaju pogreške roditelja.

To su primjeri teme kakve treba obrađivati dječja književnost u vremenu suvremene socijalističke dječje književnosti: religija vs. napredni stavovi, odnos djece i roditelja, odnos djece i okoline, iskrenost i licemjerje, ali uvijek i prije svega suvremeno, sadašnji trenutak.

Jednom tako tematski postavljena jugoslavenska socijalistička dječja književnost kakva bi trebala biti? Prema Oblakovu mišljenju: centralizirana te dio opće književnosti.

¹⁹ *Pojave licemjerja kod djece* (Izlaganje Milene Večerine na sastanku Centra 16. IV. 1959.): No, takvo obilaženje, ne samo u knjigama, nego i u životu, rađa vrlo negativnu crtu, koju uočavamo kod djece, to je licemjerje u vezi s problemom religije i u vezi problema drugih, zapravo baš onih, s kojima djeca svakodnevno dolaze u sukob. Jedno im se govori i daje u školi, a drugo u roditeljskoj kući, odnosno bližoj okolini. [...] Vi svi znate takve primjere, kako ima djece koja taje da odlaze u crkvu, koja taje da vrše razne vjerske dužnosti, koja se u sebi grizu i muče, ne snalaze se. (62) (Nadopuna Karmene Stipčević)

Podržavam drugaricu Večerina u pogledu problema religije u vezi s time javljanja licemjerja kod djece. Međutim, osim licemjerja javlja se još nešto drugo kod djece; javlja se borba u djetetu, koje hoće da sebi koješta objasni. To licemjerje dolazi do izražaja u drugom obliku, naime, očituje se kao licemjerje prema vlastitim roditeljima. Djeca varaju roditelje, ne govore o svojim osjećajima. Jedan slučaj: jedna mala htjela je poći u političku školu za omladince. Roditelji joj nisu dozvolili. Imala je borbu na život i smrt. To je fantastična tema, koju bi pisci mogli obraditi. (62)

²⁰ To je samo izraz općeg nastojanja komunističkih ideologa za slabljenjem utjecaja obitelji i jačanjem utjecaja komunistima nadziranim institucijama (školi, pionirima, izviđačima, sportskim klubovima itd.). Najsvjetliji primjer svakako je sovjetski pionir Pavel Morozov koji je sovjetskim vlastima prokazao vlastitog oca kao onoga tko skriva žito pred prisilnim otkupom. Ili prebacivanje darivanja djece u obiteljskom krugu za Božić na Dan Dječje radosti u poduzećima gdje rade roditelji. Usp. Majhut 2022: 157.

Uzmimo kao primjer časopise, kojih – za djecu! – ima u zemlji više od 30. Ni jedan nije jak, centralni koji bi odgovorio potrebama odgoja savremenog jugoslavenskog djeteta. Imamo li mi uopće snage („kadrova“!) da dobro uređujemo 30 listova?! Sumnjam u to. Da ih imamo 10, ali da su to solidni, veliki listovi, bar jedan od njih da je snažna revija s visokom nakladom i bogatom opremom, sa stručnom i visokosposobnom redakcijom, bar jedan da je takav jugoslavenski koji može da reprezentira nas i našu dječju štampu i literaturu... [...] Život i odgoj djece u FNRJ ne bi smio biti prepušten slučaju, on to i nije, kad je riječ o školi – ali čim se odmaknemo od škole, zađemo u literaturu, časopise, u dječje organizacije, u ljetovališta i igrališta, primjećujemo nedostatak jedinstvene ideje i volje, nedostatak koncentriranih snaga. (35)

Decentralizacija i demokratizacija, sloboda umjetničkog stvaranja - sve su to momenti koji djeluju stimulativno na naš život. Ipak, možemo li se složiti da umjesto centralističkog rukovođenja zavlada stihija? Kad je riječ o djeci, onda bismo morali eksperimentiranja svesti na razumnu mjeru. (36)

To znači, da bi se „neozbiljnom“ radu i nahoćetu naše književnosti moralo prilaziti ozbiljnije. Makarenko je zgodno rekao da je „radost nešto, što se može organizirati“. (36)

Jugoslavenska dječja književnost trebala bi imati jedan jaki dječji časopis. Također, moramo se složiti da centralističko rukovođenje nema alternativu. Stoga je razumljivo da eksperimentiranje u dječjoj književnosti kao izraz volje pojedinca treba svesti na razumnu mjeru. Ukratko, „organizirana radost“. Uostalom, nisu li upravo to imali na umu u CK KPJ 8. lipnja 1950. kada su u pismu upućenom centralnim komitetima republika i CK NOJ tražili da se uvede više igre i zabave u rad s pionirima (to jest u izvanškolskom vremenu djece) kako bi se mogla dosljednije sprovoditi opća linija Partije u pionirskoj organizaciji (usp. Majhut i Lovrić Kralj 2022: 126 i dalje).

PREMA ZAKLJUČKU

Dakle, kako Danko Oblak vidi **jugoslavensku dječju književnost** ili našu dječju književnost? Ona započinje krajem 18. stoljeća s literaturom koja još nije „stvaralačka ili umjetnička“ nego je sva okrenuta „odgoju, moraliziranju“ (Oblak 1959b: 45). **Umjetnička jugoslavenska dječja književnost** započinje sa Zmajem Jovanom Jovanovićem (1833. – 1904.), a tu pripadaju Oton Župančić (1878. – 1949.) i Ivana Brlić-Mažuranić (1874. – 1938.). To je umjetnička književnost, ali još nedovoljno realistična. Ivana Brlić-Mažuranić sa svojim *Šegrtom Hlapićem* samo približila realizmu. Druga je etapa **suvremena jugoslavenska dječja književnost** i ona započinje s Matom Lovrakom negdje valjda početkom tridesetih godina. Ona se već bavi i socijalnim pitanjima i uistinu je realistička. Lovrak je „pisac dječjih kolektiva“ te „stoji na naprednim pozicijama“ (Oblak 1959b: 46). Oblak Lovrakov realizam naziva **odgojnim realizmom**. „Tematika dječje literature se širi. Djeca više nisu samo u školi i pod okriljem roditeljskog doma, već ulaze i u tuđe domove, na ulicu, u svijet primaju nova saznanja i sagledavaju život u drugačijim osvjetljenjima – u svijetlu klasnih suprotnosti.“ (Oblak 1959b: 46–47) Dječja književnost za NDH „nije dala ništa pozitivno“ „iako se mnogo pisalo i mnogo štampalo“. Onda, 1945. nastupa vrijeme posve nove revolucionarne socijalističke dječje književnosti. U počecima to je **plakatski realizam** i traje idućih sedam-osam godina. To doba obilježava prevlast dječje poezije. „U književnim djelima ono je često bilo protkano parolaškim uzvicima i gubilo od istinske umjetničke vrijednosti.“ (Oblak 1959b: 47). „Od 1950. ili 1951., ili 1952. granicu ne možemo točno odrediti“, započinje vrijeme suvremene literature za djecu. Suvremena socijalistička jugoslavenska dječja književnost mora zahvatiti životnu dinamiku i „nove odnose čovjeka prema čovjeku (pa prema tome i djetetu i t. d.), nove odnose prema radu i životu uopće“. Ona mora vidjeti ljude „osvijetljene novim plamićima koji trepere posvuda oko nas“.

Na kraju kako je Danko Oblak vidio 1959. ogranak te nove, jugoslavenske, suvremene socijalističke dječje književnosti u Hrvatskoj?

Ocijenio ju je kao „prazninu i mrtvilo“:

Ima li u ovom našem gradu, kao centru Hrvatske, ikoga tko bi podsticao pisce za djecu, tražio nešto od njih, pomagao im? Nažalost, moram reći decidirano – ne. A rezultat? Nemamo pisaca za djecu. Bar ne mlađih.

A zreli i afirmirani pisci – ukoliko se dječjom književnošću specijalno ne bave, a malo je takvih – ne pokazuju zanimanje za taj rad, kao što ga redovno pisci u Sloveniji, Makedoniji, BiH – pokazuju. Život dječje literature u Hrvatskoj – praznina i mrtvilo. Porazno, ali istinito. A sve to govori o odnosu prema literaturi za male kod nas. (36)

Oblak govoreći o dječjoj književnosti Hrvatsku shvaća kao isključivo geografski pojam. U Zagrebu 1959. je „praznina i mrtvilo“. Zanimljivo, Oblak daje takvu ocjenu nakon što je Grigor Vitez 1956. objavio *Prepelicu*, prvu suvremenu zbirku dječje poezije; Ivan Kušan 1956. *Uzbunu na Zelenom Vrhu*, prvi kriminalistički dječji roman te dječji roman *Koko i duhovi* 1958.; omladinski roman *Divota prašine* Vjekoslava Kaleba objavljen je 1954.; od 1951. izlazi dječji časopis *Radost*, a od 1954. izlazi *Plavi vjesnik*; pa onda i šire, kad pogledamo dječju kulturu, Branko Bauer snimio je niz cjelovečernih dječjih filmova *Sinji Galeb* 1953., *Milioni na otoku* 1955., *Ne okreći se, sine* 1956.; na televiziji caruju Mendo Mendović i Slavica; iznimno je popularna serija za omladinu *Stoljetna eskadra*; Gustav Krklec objavljuje *Telegrafске basne* 1952.²¹; Anđelka Martić prvi dječji ratni roman *Pirgo*; Ratko Zvrko niz zbirke stihova za djecu, a, na kraju, i on, Danko Oblak objavio je 1958. svoje najvažnije djelo za djecu, dječji roman *Modri prozori* već iduće godine, 1959., ovjenčan saveznom nagradom „Mlado pokolenje“. Osim ove društveno priznate produkcije, tu je i onaj dio koji Oblak sigurno nije uzimao u obzir, kao što su ponovno oživljeni romani u svescima i trivijalna literatura poput Marije Jurić Zagorke, Karla Maya, Arthura Conana Doylea, Alexandre Dumasa itd. koja u velikim nakladama zapljuskuje novinske kioske nastojeći utoliti glad publike za zabavnim sadržajima.

Dio kritičnosti Oblakova prikaza možemo slobodno pripisati namjeri izazivanja rasprave u uvodnom izlaganju na polemičkoj večeri u društvu književnika Hrvatske. No svakako dio Oblakova nezadovoljstva proizlazi iz njegove političke i ideološke pozicije. Gledajući s te pozicije, možda berba kulturnih i umjetničkih plodova koji bi istovremeno bili i ideološki zadovoljavajući i nije preobilna. Ima tu i previše ideološki sumnjive zabave a nedovoljno ideološki bremenitih djela.

²¹ I tu neminovno činimo nepravdu i ne spominjemo zbirke dječjih pjesama Bore Pavlovića, Nikole Miličevića, otvaranje dječjih odjeljenja u javnim knjižnicama, međunarodni dječji festival u Šibeniku od 1958. i tko zna što još.

Napuštanje bavljenja poviješću dječje književnosti i prelazak Danka Oblaka u „ozbiljnije vode“ novinarstva²² 1965. poklapa se ugrubo sa smrću Grigor Viteza 23. studenoga 1966. Tako da možemo reći kako tumačenje dječje književnosti kao integralne jugoslavenske dječje književnosti u Hrvatskoj završava sredinom šezdesetih godina. Milan Crnković objavljuje svoju *Dječju književnost* 1967. I ta je knjiga još uvijek na tragu jugoslavenske dječje književnosti. No, vrlo brzo, padom Aleksandra Rankovića 1966., Deklaracijom o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika iz 1967. godine, buđenjem hrvatskog proljeća steći će se uvjeti za posve drukčiji stav prema hrvatskoj dječjoj književnosti.

²² Početkom 1965. preuzeo je dužnost urednika kulturne rubrike *Večernjeg lista* i obnašao je do odlaska u mirovinu 1979.

LITERATURA

- BEGOVIĆ, B. (1959). O čemu naši pisci ne pišu. *Bilten* (2), 54–56.
- BUKŠA, J. (1952). Počeci naše dječje književnosti. U: *Spomenica učiteljske škole u Petrinji*, 99–104. Petrinja: Pedagoška akademija.
- KRAJAČIĆ, Lj. (1946). Omladinska knjiga i njeni današnji zadaci. *Narodna prosvjeta* 2 (8-9), 9–13.
- KUŠAN, I. (1959). Još o nekim problemima naše književnosti za djecu. *Bilten* (2), 39–43. Zagreb: Savez društava „Naša djeca“ NR Hrvatske – Centar za dječju knjigu i štampu.
- MAJHUT, B. i LORVIĆ KRALJ, S. (2020). *Oko hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- MAJHUT, B. i LORVIĆ KRALJ, S. (2022). *Naša dječja književnost*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- MAJHUT, B. (2022). *Na Tonicu: hrvatska dječja književnost u razdoblju socijalističke Jugoslavije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- MARKOVIĆ, S. Ž. (1958). Književnost za decu nastala između dva svetska rata na srpskohrvatskom jezičnom području. U: *Književnost za decu i rad u dečjim bibliotekama: zbornik materijala sa seminara za rad u dečjim bibliotekama*, 60–113. Beograd: Savet društva za staranje o deci i omladini Jugoslavije.
- OBLAK, D. (1959a). Književnost za male i odnos prema njoj. *Bilten* (2), 31–37. Zagreb: Savez društava „Naša djeca“ NR Hrvatske – Centar za dječju knjigu i štampu.
- OBLAK, D. (1959b). Cjelovit život (Uvodna riječ D. Oblaka na sastanku Centra 2. IV. 1959.) *Bilten* (2), 45–51. Zagreb: Savez društava „Naša djeca“ NR Hrvatske – Centar za dječju knjigu i štampu.
- OBLAK, D. (1959c). Realizam za djecu: Razmišljanja u povodu 60-godišnjice Mate Lovraka. *Bilten* (2), 5–12. Zagreb: Savez društava „Naša djeca“ NR Hrvatske – Centar za dječju knjigu i štampu.
- OBLAK, D. (1975a). Organizirana radost. U: *Igra, mašta, zbilja. 15. jugoslavenski festival djeteta u Šibeniku*, 13–17. Šibenik: Jugoslavenski festival djeteta.
- OBLAK, D. (1975b). Knjiga, odgoj, društvo. U: *Igra, mašta, zbilja. 15. jugoslavenski festival djeteta u Šibeniku*, 35–40. Šibenik: Jugoslavenski festival djeteta.
- PIRNAT-COGNARD, Z. (1980). *Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih narodov (1945–1968)*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

THE HISTORY OF CHILDREN'S LITERATURE AS VIEWED BY SOCIALIST RESEARCHERS IN CROATIA UNTIL 1965

ABSTRACT

Even today, research papers dealing with socialist children's literature written in socialist Yugoslavia are rare. One gets the impression that such literature for children never existed. It is as if children's literature was either not written in the period of socialist Yugoslavia, or if it was, it had nothing to do with the socialist environment in which it was created. As if children's literature was being created beyond the existing socialist reality and entirely independently of it. Such a perception of Croatian children's literature from the period of socialism, presented to us by researchers of children's literature, has persisted in socialist Yugoslavia as well as in democratic Croatia. However, there was one period in communist Yugoslavia when the topic of socialist children's literature was addressed in various publications. This happened during a relatively short interval after enough time had passed since the Second World War and the revolutionary change that affected all parts and aspects of society, including children's literature, and when a sufficient number of literary works for children and practices already existed. There are two authors who marked that period of children's literature studies: Grigor Vitez and Danko Oblak. Grigor Vitez published theoretical texts that focused mainly on fairy tales and children's poetry, whereas some of his works were left behind in manuscript form. This theoretical effort was primarily pragmatically motivated, making it easier for him to create editorial policies, which have also influenced the general direction of Croatian children's literature. Danko Oblak, on the other hand, was interested in the connection of children's literature with the socialist era in which it took shape. In order to better determine the characteristics of contemporary children's literature, he had to turn to the past, explore the development, features of certain previous periods of children's literature, and the circumstances in which one period transitioned to another. In other words, Danko Oblak created an outline of socialist Yugoslav children's literature, which is the subject of this paper.

KEYWORDS:

Children's literature in Yugoslavia, communist children's literature, socialist children's literature